

روانشناسی ازدواج و شکوه همسری

www.ketab.ir

دکتر غلامعلی افروز

استاد ممتاز دانشگاه تهران

۱۳۸۹

انتشارات دانشگاه تهران

شماره ۳۱۶۱

شماره مسلسل ۶۷۰۸

افروز - غلامعلی، ۱۳۲۹ - روانشناسی ازدواج و شکوه همسری / غلامعلی افروز - تهران: دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات، ۱۳۸۹. د، ۲۳۰ ص: (انتشارات دانشگاه تهران: شماره ۳۱۶۱).		
ISBN 978-964-03-6112-2		
فهرست نویسی براساس اطلاعات کتابشناختی. زناشویی - جنبه های روان شناسی. همسرگزینی. زناشویی (اسلام). دانشگاه تهران. مؤسسه انتشارات. ۱۳۸۹ ۶۴۶/۷۸ HQ ۷۴۳ / ۷۸۷ ۲۱۸۷۶۸ شماره کتابشناسی ملی		

عنوان: روانشناسی ازدواج و شکوه همسری

تالیف: دکتر غلامعلی افروز

نوبت چاپ: اول

تاریخ انتشار: ۱۳۸۹

شمارگان: ۳۰۰۰ نسخه

ناشر: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

چاپ و صحافی: مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

ISBN 978-964-03-6112-2

شابک: ۹۷۸ - ۹۶۴ - ۰۳ - ۶۱۱۲ - ۲

«مسئولیت صحت مطالب کتاب با مؤلف است»

«کلیه حقوق برای ناشر محفوظ است»

بها: ۴۵۰۰۰ ریال

خیابان کارگر شمالی - خیابان شهید فرش مقدم - مؤسسه انتشارات دانشگاه تهران

پست الکترونیک: press@ut.ac.ir - سایت: www.press.ut.ac.ir

بخش و فروش: تلفکس ۸۸۰۱۲۰۷۸

فهرست

صفحه	عنوان
ذ.....	دبیاچه
ز.....	مقدمه

فصل اول

۱.....	نگاهی به فلسفه، هدف اصلی ازدواج و غایت زوجیت
۲.....	نظام زوجیت در گستره‌ی هستی
۷.....	ازدواج برای آرامش ماندگار
۱۰.....	اهمیت، قداست و ارزشمندی ازدواج
۱۲.....	انتخاب دقیق و ازدواج آسان

فصل دوم

۱۶.....	هنگامه ازدواج
۲۴.....	مشاوره در ازدواج

فصل سوم

۲۸.....	مبانی روان‌شناختی، اصول و معیارهای همسانی و کفویت در زوجیت
۳۰.....	ویژگی‌های همسر مطلوب و اصلی‌ترین معیارهای همسانی و کفویت
۳۱.....	الف) همسانی، هم‌اندیشی و کفویت در ایمان به خالق زوج‌آفرین
۳۵.....	ب) همسانی و کفویت در سلامت و پاکی نفس
۳۷.....	ج) همسانی و کفویت در قابلیت تن‌پوشی متقابل روانی و نفسانی
۴۷.....	د) همسانی و کفویت در همدلی و ابراز محبت و نوازشگری متقابل

ح روان‌شناسی ازدواج و شکوه همسری

- معیارهای زیستی، شناختی، روانی، منش فردی و اجتماعی همسانی و کفویت در زوجیت ۵۶
- الف) ویژگی‌های زیستی ۵۶
- قیافه و هیأت ظاهر ۵۶
- سن و تفاوت‌های سنی در ازدواج ۶۴
- سن شناسنامه‌ای ۶۵
- سن زیستی یا بیولوژی ۶۵
- سن روانی و عقلانی ۶۵
- سن و پدیده بلوغ جنسی در دخترها و پسرها ۶۸
- افزونی گستره عمر خانم‌ها ۷۱
- فرصت بیشتر برای فرزندآوری ۷۲
- سن و رضامندی متقابل روانی جنسی ۷۴
- ب) ویژگی‌های شناختی و حرفه‌ای ۷۶
- تحصیلات دانشگاهی و تجارب ارزشمند حرفه‌ای ۸۰
- معنا و مفهوم کفویت از نگاه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی ۸۳

فصل چهارم

- مسئله عشق و دلباختگی در انتخاب همسر ۹۲

فصل پنجم

- ویژگی‌های شخصیتی و مهارت‌های رفتاری مورد انتظار از داوطلبان ازدواج و همسران آرامشگر ۹۸
- الف) مثبت اندیشی ۹۸
- ب) امیدبخشی و امیدآفرینی ۹۸

فهرست خ

- ج) عفو و بخشایشگری ۱۰۰
- و) بی‌تکلفی و ساده‌زیستی ۱۰۰
- هـ) گشاده‌رویی و تکریم‌گری و حرمت‌گذاری ۱۰۱
- ع) خیرخواهی و خیرآفرینی ۱۰۲
- ط) صفابخشی و تألیف قلوب ۱۰۳
- ی) قدرشناسی و سپاسگزاری ۱۰۳
- س) صداقت و صراحت ۱۰۴
- ص) تلاش‌مداری و آفرینندگی ۱۰۵
- م) توکل به خدا ۱۰۶

فصل ششم

- دخترخانم‌ها و حق تقدم در انتخاب همسر مطلوب ۱۰۸
- چرا دخترها نمی‌توانند یا نباید از پسرهای مورد توجه خود خواستگاری کنند؟ ۱۰۹
- از منظری دیگر به این فهم نگاه کنیم! ۱۱۳

فصل هفتم

- ازدواج در گستره‌ی پیوندهای خویشاوندی ۱۲۲
- یافته‌های نوین پژوهشی در ارتباط با ازدواج‌های خویشاوندی ۱۲۹
- نکات قابل توجه در ازدواج‌های خویشاوندی ۱۳۱

فصل هشتم

- رسالت فرهیختگان رابط در فرایند آشنایی اولیه داوطلبان ازدواج ۱۳۸
- ضرورت ادامه جلسات آشنایی و شناخت متقابل داوطلبان ازدواج ۱۴۶

د روان‌شناسی ازدواج و شکوه همسری

فصل نهم

- ۱۵۵ رابطه همسران آرامشگر، پرشکوه‌ترین رابطه در گستره حیات
- ۱۵۶ رابطه‌ی زن و شوهر، پرشکوه‌ترین رابطه‌ها
- ۱۵۹ همسران آرامشگر و جاذبه‌های دل آرام
- ۱۶۰ همسران آرامشگر و دقت مستمر در حفظ جاذبه‌های هیئت ظاهر
- ۱۶۱ جاذبه‌های نگاه‌های پر از احساس و محبت
- ۱۶۲ جاذبه زبان و گیرایی کلام
- ۱۶۶ جاذبه‌های رفتاری و مطلوبیت منش‌ها
- ۱۶۸ جاذبه‌ها و ظرافت‌های خاص همسری
- ۱۷۱ جاذبه‌های زیستی، روانی و ارتباطی همسران
- ۱۷۹ ملاطفت و نوازش کلامی و حتی همسر

فصل دهم

- ۱۸۶ همسران آرامشگر و اندیشه فرزندآوری و فرزندپروری
- ۱۹۴ فرایند تکوین جنین
- ۱۹۶ شکل‌گیری مغز جنین
- ۱۹۹ کنش‌های حرکتی جنین
- ۲۰۲ حساسیت جنین و به یادسپاری در دوره جنینی
- ۲۰۷ همسران آرامشگر و ملاحظات در فرزندآوری و فرزندپروری

۲۱۳ منابع و مأخذ

۲۱۵ تعدادی از آثار مؤلف

مقدمه‌ای بر:

"روانشناسی ازدواج و شکوه همسری"

ازدواج اولین سنگ بنای تعاملات اجتماعی از بدو آفرینش انسان است که با توجه به رسالت خطیر انسان در اتخاذ تصمیمات مرتبط به آن، می‌بایست با رعایت اصل تناسب و اصل اولویت بندی در این امر مقدس، به قداست آن افزوده شود.

احساس تنهایی، احساس ناخوشایندی است که عمدتاً پسرها و دخترها قبل از ازدواج آن را تجربه می‌نمایند. در حالی که خدای متعال در آن‌ها جذبه و کششی نسبت بهم قرار داده تا با هم شوند و از این احساس غربت و تنهایی به در آیند و با آرامش، صفا و سلامت در کنار هم زندگی کنند و کمبودهای زیستی، روانی و عاطفی یکدیگر را کامل نمایند. همه مکاتب و ادیان الهی به ویژه دین مبین اسلام، توصیه به ازدواج و تشکیل خانواده نموده‌اند و ازدواج را موجب آرامش روان و عامل مؤثر برای پیشگیری از آسیب‌ها و لغزش‌ها دانسته‌اند.

انتخاب همسر از تصمیمات مهم و سرنوشت ساز انسان است، که علاوه بر چراغ راه آینده فرد، در ظل تشکیل یک خانواده سالم، تعادل و پایداری را در چارچوب یک محیط صمیمی بعنوان یک هبه الهی به جامعه تزریق می‌نماید.

اسلام که ماهیت ازدواج را یک میثاق مقدس و پیمان عرشی دو طرفه با شرایطی ویژه می‌داند، بهترین و غنی ترین نقشه‌های راه زندگی را برای ما ترسیم می‌نماید. قرآن کریم ازدواج را مقدمه رسیدن به سکینه، مودت، محبت و آرامش روحی و جسمی دانسته است و با اشاره به آیه "وَأَنْكِحُوا الْأَيَامَى مِنْكُمْ وَالصَّالِحِينَ مِنْ عِبَادِكُمْ وَإِمَائِكُمْ إِنْ يَكُونُوا فُقَرَاءَ يُغْنِهِمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ"، برکت الهی نهفته در این بارزترین پدیده آفرینش را به مخلوقات متذکر می‌شود.

ازدواج موفق در پیشرفت، کمال و سعادت‌مندی انسان، نقش اساسی دارد و طبیعی است هر جوانی که در آستانه‌ی ازدواج قرار گیرد، همواره به فکر این مسئله‌ی مهم و انتخاب شریک مناسب زندگی خود باشد. بنابراین با ورود به دوران جوانی، باید به معیارهای صحیح انتخاب همسر توجه کرد و با جهت دهی معیارها از انحراف اندیشه‌ها جلوگیری کرد.

روانشناسی ازدواج و شکوه همسری

بنابراین برای شکل‌گیری بهترین ساختار و اعمال جامع‌ترین نگرش در زندگی با رویکرد خانواده‌محور و تحکیم نظام‌مند باورهای فرهنگی، جوانان نیازمند ارتقا و تقویت آموزش‌هایی در حوزه فلسفه، چرایی و غایت و هدف اصلی زوجیت هستند. لذا در این راستا اطلاع‌رسانی و ارتقای سطح آگاهی دانشجویان و علاقمندان حوزه‌های علمی و پژوهشی کشور از طریق آموزش‌های رسمی از جایگاه مهمی برخوردار است به دلیل کاستی‌ها و محدودیت‌های درس "جمعیت و تنظیم خانواده" و ارزیابی‌های حاصل از چگونگی نگرش دانشجویان به محتوای این درس. مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری در صدد برآمد که به استاد مصوبه سیصد و بیست و ششمین جلسه شورای عالی انقلاب فرهنگی مبنی بر تدریس دو واحد درسی اختیاری با موضوع "دانش خانواده" به تدوین و تألیف کتابی جامع و غنی با عنوان "روانشناسی ازدواج و شکوه همسری" به همت و تلاش درخور تحسین استاد بزرگوار جناب آقای دکتر افروز پردازد.

لذا کتاب پیش روی شما فرهیختگان، با رویکردی علمی-فرهنگی و اجتماعی، ضمن تأکید بر آموزش مهارت‌های ازدواج، سعی در انتقال مفاهیم اخلاقی در قالب دو واحد درسی نموده است. امید که در راستای تشکیل خانواده‌های نمونه، به امنیت اجتماعی جامعه اسلامی کمک نموده و ثبات و پایداری را در پرتو ازدواج‌های موفق به ارمغان آورد.

مرکز امور زنان و خانواده

ازدواج، یک نیاز فطری و ضرورت حیات اجتماعی و بستر آرامش و رشد و شکوفایی وجود انسان است و غایت زوجیت احساس ماندگار آرامش و تجربه خوشبختی است.

هر جوان فهیم و رشد یافته‌ای که قابلیت زوجیت را می‌یابد، شایسته و بایسته آن است که در اولین فرصت زوج همدل و آرامشگر و هوشمند و متعهد خود را برگزیند و ادامه‌ی حیات پربرکت خود را با همسری همدل و همدلی دل‌آرام با احساسی از آرامش و خوشبختی حقیقی تجربه نماید.

هرگونه تعویق عملی و تأخیر ناصواب در زوجیت به‌هنگام جوانان لایق می‌تواند عواقب ناخوشایندی را به همراه داشته باشد. متأسفانه در جامعه امروز ما، علت اصلی تعویق و تأخیر در زوجیت به‌هنگام جوانان بیش از آن که بُعد اقتصادی داشته باشد، ریشه در باورهای فرهنگی دارد، به سخن دیگر اصلی‌ترین مانع زوجیت مطلوب و به‌هنگام جوانان را می‌توان در نظام باورها، بازخوردهای خانواده‌ها و مسؤولان جامعه به‌ویژه دست‌اندرکاران و کارگزاران فرهنگی نظام نسبت به این مهم جست‌وجو نمود.

همه سخن این است که برای زوجیت دو جوان سالم، صالح، پویا، باکفایت، متعهد و مسؤولیت‌پذیر به‌رغم کمی بضاعت آن‌ها در امکانات مادی، از هیچ کوششی نباید فروگذار بود. بدیهی است اصل زوجیت را نباید با تشکیل زودهنگام و بلافاصله‌ی زندگی مشترک به‌صورت مستقل و مجزا که متضمن تعهدات مالی است مترادف دانست.

حقیقت این است که ازدواج به‌هنگام داوطلبان زوجیت از مهم‌ترین مسائل فرهنگی و اجتماعی جهان معاصر است. تلاش برای هموار کردن این فریضه، پربارترین عمل محسوب می‌گردد، بر همه‌ی فرهیختگان جامعه، اساتید حوزه و دانشگاه، مسؤولان و کارگزاران فرهنگی - اجتماعی جامعه اسلامی ایران فرض است که با اندیشه و تلاش مستمر، بستر ازدواج مطلوب و پایدار جوانان بصیر و هوشمند ایران اسلامی را با شعار بنیادین "انتخاب دقیق"، "عروسی آسان" فراهم نمایند.

مقدمه روان‌شناسی ازدواج و شکوه همری

در این کتاب سعی شده است برای جوانان داوطلب ازدواج، به‌ویژه دانشجویان هوشمند و متعهد، خانواده‌های فهیم و بصیر، مبانی روان‌شناختی زوجیت به زبان ساده و درعین‌حال مستدل، مورد بحث قرار گیرد. با این امید که فرهنگ انتخاب دقیق و برتر و ازدواج و عروسی سهل‌تر در جامعه‌ی ما گسترش یافته و زمینه‌ی زوجیت هرچه بیشتر جوانان شایسته فراهم گردد.

پیشاپیش نظر و پیشنهادهای خوانندگان فهیم و اهل نظر را مغتنم دانسته و با استقبال از آن سپاس خود را تقدیم‌شان می‌دارم.

در خاتمه از همه کسانی که مستقیم و غیرمستقیم مرا در تدوین این اثر یاری نمودند، به‌ویژه دانشجویان عزیز، که در جلسات گفت‌و شنود پیرامون روان‌شناسی ازدواج با طرح سؤال‌های ارزشمند بر غلای این مکتوب افزودند، سپاسگزاری می‌نمایم. از خواهر ارجمند سرکار خانم آمنه رشیدی مجد که در آماده‌سازی این اثر زحمات بسیاری را متحمل شدند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم. از زحمات ارزشمند سرکار خانم فائزه مختاری و جناب آقای محمدحسین ناصری ممنون و متشکرم.

در این جا بر خود فرض می‌دانم از اندیشه والا و نگرش ارزشمند و همت ستودنی خواهران متعهد و ارجمندم در مرکز امور زنان و خانواده ریاست جمهوری، به‌ویژه سرکار خانم مریم مجتهدزاده و سرکار خانم سجادی در فراهم شدن فرصت تهیه و آماده‌سازی این اثر به‌عنوان یک منبع درسی و آموزشی برای همه‌ی دانشجویان مستعد ایران اسلامی صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

از خالق مهربان، سلامت و توفیقات روزافزون همه‌ی خادمان عرصه‌ی فرهنگ و ارزش‌های اسلامی را مسألت می‌نمایم.

دکتر غلامعلی افروز

استاد ممتاز دانشگاه تهران

عید غدیر ۱۳۸۹

دیباچه

"ازدواج" پرآوازه‌ترین گل‌واژه جوانی است.
ازدواج، گیراترین گل‌واژه در گستره‌ی هستی است.
ازدواج، یک نیاز فطری، ضرورت حیات اجتماعی و بستر آرامش و شکوفایی وجود انسان است.

ازدواج، زیباترین بستر برای خوشایندترین و آرامش‌بخش‌ترین رابطه‌هاست.
ازدواج، سکوی نمایش برترین هنر زندگی و کامل‌ترین شکل ارتباط انسانی است.
ازدواج، مطلوب‌ترین فرصت برای زیباترین تلاقی چشم‌ها، گیراترین تبادل کلام‌ها،
پرجاذبه‌ترین رفتارها، هم‌سوترین اندیشه‌ها، استوارترین گام‌ها، پررمز و رازترین محرمت‌ها و
تجلی متعالی‌ترین ارزش‌هاست.

ازدواج، گام نهادن بر پرطراوت‌ترین ساحل آرامش و رسیدن به قلّه کمال وجود است.
ازدواج، پرمعناترین درس وفا، درخشان‌ترین آیینه مهر و صفا و شفاف‌ترین تصویر
یکرنگی و دلدادگی در حیات انسان است.
ازدواج، انتخاب مطلوب‌ترین همراه و ترسیم روشن‌ترین طریق سعادت و رستگاری
است.

ازدواج، انتخاب و برخوردارشدن از آراسته‌ترین، گرانبهاترین، زیباترین، راحت‌ترین،
پردوام‌ترین، لطیف‌ترین و گرمابخش‌ترین تن‌پوش‌هاست.

ازدواج، خوشایندترین فرصت برای انتخاب آرامشگرترین همسر، تحکیم زیباترین
مهرورزی، فطری‌ترین محبت‌پذیری و معنا بخشیدن به گل‌واژه‌های حیات، گذشت و ایثار،
سخاوت و احسان، صداقت و درستی، مودت و مروت، شجاعت و عدالت و پایداری و
صبوری است.

ازدواج، آغاز لطیف‌ترین و گرمابخش‌ترین رابطه‌ها و به فعلیت رساندن همه استعدادها
و قابلیت‌ها و بهره‌مندی از عالی‌ترین تکریم است.

دیباچه روان‌شناسی ازدواج و شکوه همسری

ازدواج، تضمین‌گر سلامت روان، آرام‌گر جان و تأمین‌گر فطری‌ترین نیاز انسان است.
آری، ازدواج پاسخ به عالی‌ترین و مطلوب‌ترین نیاز فطری انسان و همگامی در طریق
کمال است.

مشاوره برای ازدواج حساس‌ترین، حکیمانه‌ترین و درعین‌حال پربازده‌ترین تلاش
انسانی است.

مشاوره ازدواج بهره‌گیری از غنی‌ترین نگرش فرهنگی و زدودن باورهای کلیشه‌ای و
غیرعقلانی در فرایند انتخاب مطلوب‌ترین و آرام‌بخش‌ترین همسر است.
مشاوره ازدواج نیازمند مشاوران بصیر و فهیمی است که درک عمیقی از فلسفه خلقت
و غایت زوجیت در گستره‌ی هستی داشته و مبانی روان‌شناختی، اصول و مؤلفه‌های اصلی
کفویت در زوجیت را به زیبایی درک نموده و بر آن باور داشته باشند.

www.ketab.ir